

متن پرسش

سلام: نظر شما در مورد این شرح از غزل حافظ چیست؟ اهل عرفان مانند مرحوم حاج اسماعیل دولابی و آیت الله یعقوبی قائنی در شرح این بیت حافظ که «نگویمت که همه ساله می پرستی کن / سه ماه می خور و نه ماه پارسا می باش» می گویند: منظور رجب و شعبان و رمضان است. در نظر اولیه، این سخن حافظ در همین غزل که «منتظر رحمت می باش» با توصیفات مکرر از این سه ماه که گفته می شود مملو از رحمت و غفران الهی هستند سازگار است. اما باید شواهد بیشتری برای این تأویل عرفانی یافت. معنای اولیه این بیت این است که سه ماه می بخور و بقیه سال از می پرهیز کن و بیش از این زیاده روی نکن. اما اگر پارسایی را نزد حافظ بهتر درک کنیم باید گفت معنای کامل این است که سه ماه می بخور و بقیه سال اثرات این می پرستی را از باطن به ظاهر بیاور. منظور از پارسایی در اینجا زهد ریایی نیست که در تقابل با رندی است بلکه وقتی حافظ در پایان این غزل می گوید: «معاشر رندان پارسا می باش» منظورش پارسایی است که با رندی سازگار است بلکه از «عشق و می» ناشی می شود. در طریقت حافظ شریعت و مقام ظاهر دو معنا دارد یکی در تقابل با طریقت است و دیگری ادامه و وامدار طریقت است. یکی زهد است و دیگری پارسایی. پارسایی باید طوری تعریف شود که با رندی سازگار باشد و آن ظهور و بروز آن جلوه از رند است که ظاهر را نگه می دارد و از طریقت به شریعت می رسد. معمولاً شارحان مراقبات رجبیه به مقایسه این سه ماه با هم می پردازند ولی حافظ و عرفایی دیگر، علاوه بر این مقایسه، به مقایسه این سه ماه با بقیه سال توجه می کنند. اگر یک سال را به چهار سفر سه ماهه تقسیم کنیم یک سفر سه ماهه از آن «می پرستی» است و می توان اسفار اربعه را در سال تعریف کرد و نگذاشت که همه سال فقط در سفر اول صرف شود. بلکه عرفان کامل آن است که سالک فقط در مقام مستی نماند و دوباره به پارسایی برگردد. این همان مقام رندان پارساست.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: نکات خوبی است. بنده هم در عرایض خود نسبت به سه ماه مذکور همین مطلب از آن غزل را شاهد آوردم. آری! «سه ماه می خور و نه ماه پارسایی کن». موفق باشید